

Vervolg van de voorpagina.

De situatie is nog urgenter geworden door het TTIP-verdrag waarover nu onderhandeld wordt. Als dit verdrag er komt ontstaat er een internationale 'grondwet' voor multinationals. Namens hen streven de Europese Unie en de Verenigde Staten ernaar dat het huidige westerse geïndustrialiseerde en geglobaliseerde ontwikkelingsmodel dan de wereldstandaard wordt.

Het westerse landbouw- en voedselsysteem (van boer tot bord) verbruikt tien keer meer fossiele energie dan er aan voedselcalorieën worden geproduceerd. Dit is alleen al onhoudbaar vanwege de snel oprakende olievoorraden. Een van de redenen voor een aantal grote Europese industriële bedrijven om voor TTIP te pleiten is dat ze dan ook toegang krijgen tot goedkoop Amerikaans schaliegas, om zo de wereldwijde concurrentiestrijd met andere bedrijven beter aan te kunnen. Met als gevolg een enorme toename in het verbruik van fossiele brandstoffen. Op deze manier zitten we de komende decennia vast aan een fossiele-brandstoffen-rijke wereldeconomie, die onvermijdelijk tot catastrofale klimaatverandering leidt.

Vrijhandel en het klimaat

Er wordt onderhandeld over meer vrijhandel alsof er geen klimaatverandering bestaat. Dat terwijl het huidige

klimaatbeleid verre van effectief is. Er wordt vooral gewerkt met marktgerichte oplossingen als het Europese Emissie Handeelsysteem (ETS) en het Clean Development Mechanism. In plaats van de Europese overconsumptie van fossiele brandstoffen aan te pakken, krijgt het bedrijfsleven hiermee nieuwe verdienmodellen en worden problemen zoveel mogelijk afgeschoven op ontwikkelingslanden.

Waarom maken vrijhandelsverdragen effectief klimaatbeleid onmogelijk? Dat heeft alles te maken met de politieke keuze voor zo veel mogelijk internationale concurrentie. Dit uitgangspunt is vastgelegd binnen de vrijhandelsverdragen afgesloten binnen de Wereldhandelsorganisatie (WTO, World Trade Organization). In tegenstelling tot de Verenigde Naties met haar milieu- en mensenrechtenverdragen, kan de WTO deze vrijhandelsverdragen wél afdwingen met financiële sancties. Wanneer een land bijvoorbeeld 'protectionistische' maatregelen neemt, ter bescherming van lokale bedrijven, familiebedrijven in de landbouw, volksgezondheid, werkgelegenheid, arbeidsnormen, cultuur, of natuur en milieu.

Van bovengenoemde maatschappelijke belangen accepteren de WTO en alle andere vrijhandelsverdragen (zoals TTIP) alleen voedselveiligheid als criterium om importen tegen te mogen houden. Of een product 'onduurzaam' of 'asociaal' tot stand is

gekomen mag dus geen reden zijn de handel te belemmeren. Importheffingen bieden landen nu nog enige bescherming, maar dienen binnen deze vrijhandelsverdragen zoveel mogelijk te worden afgebouwd.

Ecotaksen

Stel dat de EU in deze situatie effectief klimaatbeleid (en werkgelegenheidsbeleid) zou willen voeren door bijvoorbeeld eenzijdig hoge ecotaksen op fossiele brandstoffen of CO₂-uitstoot in te stellen (en belasting op arbeid te verlagen). Dan zal de EU onmiddellijk te maken krijgen met tegenlobby vanuit het bedrijfsleven. Want Europese bedrijven zouden dan - bij gebrek aan importbescherming - te maken krijgen met oneerlijke concurrentie van producten uit bijvoorbeeld de VS, China en Brazilië die niet te maken hebben met deze ecotaksen. Vrijhandelsbeleid maakt het verder onmogelijk om deze heffingen te verhogen om zo te komen tot een zoveel mogelijk zelfvoorzienende EU (met een 'circulaire economie').

In plaats van het drastisch verminderen van het verbruik van fossiele energie voor transport en de opwekking van elektriciteit, kiest de EU liever voor het bijmengen van bio-brandstoffen en biomassa. Deze zijn voor een groot deel afkomstig van plantages in ontwikkelingslanden door te lage importheffingen. De lokale bevolking verliest daardoor haar land en water, en krijgt ook nog

de meeste schade door (toekomstige) klimaatverandering voor haar rekening.

TTIP verergerd klimaatprobleem

TTIP zal bovengenoemde problemen verergeren. Binnen TTIP zullen de nog bestaande importheffingen tussen de EU en de VS zoveel mogelijk worden afgeschaft en zullen milieustandaarden worden geharmoniseerd. Denk bijvoorbeeld aan duurzaamheidseisen aan (bio)brandstoffen, uitstootnormen voor auto's, toelatingseisen voor pesticiden en normen voor het elektriciteitsverbruik van apparaten.

Volgens EU-commissaris voor Handel Cecilia Malmström hoeven we echter niet bang te zijn dat deze standaarden verlaagd worden. Dat gebeurt misschien niet direct binnen TTIP, maar daarbuiten wordt milieubeleid nu al afgezwakt. Zo is - omwille van handel - de Europese Fuel Quality Directive al zodanig aangepast dat olie afkomstig uit Canadese teerzanden niet tegengehouden kan worden. Terwijl deze oliewinning gepaard gaat met een zeer hoge uitstoot van broeikasgassen.

Als door TTIP standaarden wederzijds erkend worden zullen Europese producenten te maken krijgen met oneerlijke concurrentie van goedkopere Amerikaanse producten die met lagere milieustandaarden zijn

geproduceerd. Dan zal uiteindelijk toch een race to the bottom plaats vinden, onder andere omdat Europese producenten zullen lobbyen voor lagere standaarden omdat ze anders van de markt geconcentreerd worden.

Daarnaast zijn de huidige Europese milieustandaarden binnen landbouw, industrie, energieopwekking en transport volstrekt onvoldoende om de overconsumptie van fossiele brandstoffen en de Europese bijdrage aan klimaatverandering aan te pakken. Door TTIP zal het echter vrijwel onmogelijk worden deze standaarden verder te verhogen. Enerzijds door de regulatory chill als gevolg van het controversiële Investor to State Dispute Settlement mechanisme (ISDS) in TTIP. Anderzijds door de creatie van de ondemocratische Regulatory Cooperation Body die nieuwe regelgeving zal moeten beoordelen op 'handelsverstoring'. TTIP maakt een effectief klimaatbeleid op deze manier onmogelijk.

Lees verderop in deze krant meer over de Regulatory Cooperation Body. Lees online een langere versie van dit artikel, waarin ook de alternatieven voor het huidige handelsbeleid worden behandeld.

Guus Geurts is de auteur van 'Wereldvoedsel - Pleidooi voor een rechtvaardige en ecologische voedselvoorziening'

TTIP geen 'big bonanza' voor ontwikkelingslanden

Hilde van der Pas, Transnational Institute (TNI)

TTIP zal niet alleen effect hebben op de Verenigde Staten en Europa. Ook andere landen zullen beïnvloed worden door het verdrag. Volgens eurocommissaris Cecilia Malmström is het veiligstellen van onze Europese waarden een belangrijk strategisch doel van TTIP. Wat zullen andere landen merken van deze geopolitieke strategie?

Minister Ploumen is er van overtuigd dat TTIP positieve effecten zal hebben op ontwikkelingslanden en de Europese Commissie noemt het zelfs een 'big bonanza'. Als twee grote handelsblokken hun regels of standaarden op elkaar aanpassen, zouden derde landen gemakkelijker kunnen exporteren naar beide landen, is de redenering. Uit de teksten in het TTIP hoofdstuk over oorsprongsregels ('rules of origin') blijkt echter dat goederen uit andere landen niet dezelfde voordelen kunnen genieten als die uit de VS en EU.

Nog twijfelachtiger is de claim van Minister Ploumen dat er 'uiteindelijk alleen maar winnaars' zijn met TTIP. Ze verwijst naar de onderzoeksresultaten van de Bertelsmann Stichting, waaruit blijkt dat de EU en de VS er economisch op vooruit gaan. Het feit dat de wereldeconomie er in totaal op vooruit zou gaan - iets dat overigens in andere studies is weerlegd - zou er volgens de Bertelsmann Stichting voor kunnen zorgen dat de winsten

worden verdeeld over landen die verliezen aan TTIP - voornamelijk ontwikkelingslanden. Hoe dat zou moeten gebeuren wordt in de studie niet behandeld.

Waardeketens

Uit dezelfde studie blijkt dat TTIP leidt tot een afname van het marktaandeel van derde landen door de toename aan handel tussen de VS en de EU. Dit gaat ten koste van import uit landen waar nu veel mee wordt gehandeld, zoals Canada, Mexico, Noorwegen, Turkije en Rusland, die een forse daling van hun BBP kunnen verwachten. Nog verontrustender is de voorspelling dat ook lage-inkomenslanden getroffen zullen worden door een afname (gemiddeld -1,4 procent) van hun BNP, wat lijnrecht tegen de ontwikkelingsdoelstellingen van de EU ingaat. Brazilië, Marokko en Zuid Afrika kunnen hoge verliezen verwachten omdat ze uit hoogwaardige industrieën en waardeketens worden geconcentreerd.

Bepalen van mondiale standaarden

Een van de doelen van TTIP is het afdwingen van mondiale standaarden, zodat de EU en de VS de regels van de internationale handel kunnen blijven bepalen, zonder het risico te lopen dat opkomende economieën hierin het voortouw nemen. TTIP is hiermee een strategie om de positie van de VS en de EU in een veran-

derende, multipolaire wereld te beschermen. De BRICS (Brazilië, Rusland, India, China en Zuid Afrika) hebben zich niet altijd aan de neoliberale inzet gehouden als het gaat om handels- en investeringsverdragen, en zullen door TTIP aan invloed moeten inleveren in het vaststellen van nieuwe regels. Het wordt door TTIP moeilijker voor ontwikkelingslanden om lokale markten af te schermen en lokale en kwetsbare sectoren te stimuleren. De geopolitieke inzet heeft dan ook tot doel om zuid-zuid relaties te verzwakken en westerse dominantie te institutionaliseren.

Canada, Turkije en Mexico hebben al geprobeerd deel te nemen aan de onderhandelingen, zodat ze later niet vastzitten aan handelsvoorwaarden die eenzijdig zijn bepaald door de EU en de VS. Volgens politicoloog en tot voor kort parlamentslid in de Filipijnen Walden Bello kunnen we TTIP zien als een onderdeel van de 'West against the rest' strategie tegen opkomende economieën en is het daarom in het belang van ontwikkelingslanden om zich uit te spreken tegen het verdrag. Met TTIP zal het moeilijk worden voor opkomende economieën om te kiezen voor zuid-zuid relaties en een multipolaire wereld die niet afhankelijk is van de standaarden die worden gezet door twee economische machtsblokken.

Lees voor veel meer informatie over de gevolgen van TTIP voor de rest van de wereld het uitvoerige rapport:

TTIP: Why the Rest of the World Should Beware

www.tni.org/en/briefing/ttip-why-rest-world-should-beware